

Јелена Враговић Цветковић
Основна Школа „Јован Стерија Поповић“, Вршац
jelenavragovic@yahoo.com

УДК 027.8:028.5-057.874
371.64:028.5

Развијање интересовања за коришћење школске библиотеке код деце школског узраста

Сажетак

Текст је посвећен поступцима мотивисања ученика, средствима и активностима који утичу на развијање интересовања за коришћење школске библиотеке као извор информација, као и усађивању и неговању љубави према књизи.

Кључне речи:

школска библиотека, мотивација, интересовање, ученици, библиотекар

Деца увиђају значај школске библиотеке поступно, почев од првих школских дана. Колико ће бити заинтересовани за оно што им школска библиотека нуди, мењаће се током школовања. Да би се заинтересованост формирала, а потом и развијала, важно је непрекидно мотивисати ученике, уз коришћење њихове природне радозналости и постепеног пораста интересовања за одређене научне области.

Образовним и васпитним радом имамо прилику да развијамо и усмеравамо деčја интересовања. Тај рад, уколико има у виду могућности детета и његове потребе, послужиће као подстицај и биће у складу са развијањем деčјих способности.

Деčја интересовања утемељена су на базичним унутрашњим потребама – радозналости и потреби за сазнавањем и разумевањем, оне су различите и усмеравају деčју активност, не увек у истом смеру, јер се мењају са узрастом. На њихово формирање и задовољавање утиче околина. Утицаји околине нису подједнаки на сву децу истог узраста, па на неку одређене појаве или утицаји делују подстицајно а на другу не. Ове разлике у реаговању су очекиване, јер се деца међусобно разликују, између осталог и због разлике у степеном зрелости, без обзира на године.

Наш васпитни рад делује као *погостицај* који би требало да буде у складу са развојем способности детета, тј. требало би да има у виду актуелне могућности личности детета и његове потребе. Одговарајући подстицаји омогућују развијање интересовања којима су извор постојеће потребе, али исто тако, посредно, може

се утицати на појављивање нових потреба које су у међувремену, сазревањем, већ постале саставни део деčје личности.

На развијање интересовања утиче и средина у којој се дете налази, пошто оно временом своје потребе задо-

Писање домаћих задатака у библиотеци

вољава све посредније. Одговарајући материјални услови и подстицајно васпитање отварају деци нове видике који утичу на развој способности и стицање нових знања, што опет, омогућава да дете утицаје средине користи успешније.

На повећавање интересовања, а тиме и мотивисаност за неку активност успех има велику улогу, а са друге стране, интересовање за одређену активност подстиче дете на успех.

Зато, упознавањем деце са радом, могућностима и значајем школске библиотеке требало би почети од њиховог уласка у школу. Требало би их увести у библиотеку, одржати уводни час у којем ћемо их упознати са радом

Читаоница библиотеке „Стеријине“ школе у Вршцу

библиотеке, простором, распоредом књига и радним временом. Тада можемо да се договоримо да са њима, нпр. направимо и изложбу радова у којима ће представити библиотеку.

Читање чини да деца постану осетљивија на сопствени свет, како онај физички, тако и друштвени.

Дечји социјални, емоционални и когнитивни развој релевантан је за разумевање прочитаног и одређује који забавни и манипулативни материјал ће бити подршка за учење.

Да би прихватање читања ишло спонтано и ефикасно, важно је повезивати га и уклапати са другим активностима. Природна интересовања детета мотивисаће га, уз одговарајући спољни подстицај и подршку, да књигу прихвати сасвим природно, без страха од ње, односно, са максималним поверењем у своју способност да је разуме, барата њоме и примени је на одговарајући начин.

Ако се активности у школској библиотеци темеље на интересовањима ученика, није потребна никаква спољна присила за њихову реализацију. Начин рада може да има великог утицаја на то да ли ће интересовање бити подстакнуто или блокирано. Исти садржај, у зависности од тога на који начин је примерен узрасту детета, може да буде атрактиван или одбојан.

Да би код деце изазвали, развили и одржали интересовање за читањем, постоје средства и активности које могу да помогну школским библиотекари. Однос према књизи који се формира у основној школи, прати дете током читавог школовања, па је зато важно да се то интересовање пробуди и одржава. Дете у школској библиотеци учи

да допуњава знање користећи различите сазнајне изворе, у почетку уз помоћ библиотекара, а касније самостално и није више везано само за уџбеник и наставника као једине изворе информација за одређене предмете. Ученици који од почетка школовања користе могућности које библиотека нуди, у свом даљем школовању лакше и брже долазе до потребних информација у односу на ученике који ту навику немају. Коришћењем библиотеке, ученик

се навикава на књигу и она постаје један од значајних животних садржаја за њега и вероватно је да ће му касније у животу читање бити саставни део животног стила. Осим знања, у библиотеци дете стиче културу читања, вештину тражења информација, информатичку писменост, развија критичко мишљење... „Навике служења изворном литературом, стечене помоћу библиотеке, пренеће се на сталну комуникацију с књигом. Јер, читање не престаје с престанком школовања, већ се и даље чита, непрекидно чита, те ради стручног усавршавања, уживања у уметничким световима а и ради забаве и многих других духовних потреба“.

Нека средства и активности који утичу на појачавање интересовања за читањем су: библиотечке секције, изазивање интелектуалне радозналости код ученика, часови у библиотеци, коришћење компјутера у библиотеци,

адекватан библиотечки простор, културна дешавања, одговарајући књижни фонд, могућност боравка уз књигу, правила библиотеке, награде и похвале. У даљем тексту поменућемо нека од њих.

Да би изазвали интелектуалну радозналост код ученика, требало би да знамо да се сва деца међусобно разликују и другачије сналазе у својој средини и одређеним ситуацијама. Њих занимају разне ствари, а различите активности им привлаче пажњу. Постоје различите врсте интелектуалних способности деце, а оне долазе до изражаја у различитим ситуацијама или различитим аспектима једног задатка.

У библиотеци би требало да се креирају задаци и разна културна дешавања која ће ангажовати више различитих способности као што су: разни квизови знања, изложбе, рецитаторске и драмске секције. Такође, важно је да се књижни фонд редовно обнавља да и деца буде интересантна и да садржи сву потребну лектуру. Интелектуалну способност детета подстичемо тако што му дајемо задатке коју су му занимљиви, нови и који му стимулишу мисаоне процесе. Важно је да особа која ради са дететом има поверење у њега и његове способности.

Да би се рад библиотеке несметано одвијао, важно је да се установе и поштују *правила понашања*. Уколико правила важе за све, онда она обезбеђују такво понашање које свим корисницима дозвољава несметано коришћење библиотеке. У библиотеку основне школе долазе деца од првог до осмог разреда и често долази до међусобних размирица. Ученици старијих разреда воле да се „праве важни“ и да „заузму“ простор. Важно је да библиотекар у

извесној мери толерише међусобну комуникацију, до граница ометања других, али је апсолутно неприхватљиво испољавање било какве агресије као што су вређање (нпр. „помери се дебела...“), гурање, подсмивање и слично. Уколико ученик из било ког разлога почне да се понаша на неприхватљив начин, подсетимо га на правила или га замолимо да их сам прочита, затим га замолимо да овог пута напусти просторију, с тим да може да се врати чим одлучи да се понаша у складу са правилима и да дозволи другима да библиотеку и читаоницу користе без ометања. На тај начин, од самог ученика зависи његово присуство у библиотеци, он тада могућност боравка у њој осећа као неку врсту награде и ту се осећа заштићено. Наше искуство говори да и најнемирнији ученици после највише два месеца прихватају правила. Обично баш ти ученици воде рачуна о понашању осталих и помажу у раду библиотеке.

Често ученици из различитих разлога долазе у школу раније, остају после часова или имају „празан час“. Њима се може омогућити да то *време проведу у библиотеци*, било да су ту да читају, раде домаће задатке или цртају. Важно је да се у библиотеци осећају слободно и да радо долазе у њу. Једна од предности опуштене и гостољубиве средине је и та што у њој бораве и деца која су у извесној мери социјално угрожена, деца са тешкоћама у прилагођавању, или долазе из дисфункционалних породица. Они могу своје „празно“ време да проведу у библиотеци, без бојазни да ће их неко угрозити. На тај начин смањујемо ризик од нежељеног понашања у школи, па чак и на улици, а добијамо децу која ће научити да користе библиотеку.

Неки од важних подстицаја за развијање мотивације који се користе у школи, па самим тим и у школској библиотеци су *похвале и награде*. Повремено, у библиотеци може да се организује награђивање ученика са највећим бројем прочитаних књига, похвале за највредније ученике библиотекарe, најбоље организаторе културних деша-

вања, најбоље школске писце и песнике... Такође, имена награђених и похваљених ученика требало би истаћи на школском паноу, представити у школским новинама...

За појачавање интересовања за читањем велику улогу има личност библиотекарa. Након што успе децу да заинтересује за читање, он би требало да се труди да библиотеку учини занимљивом, поред осталог и коришћењем што више средстава и активности који утичу на одржавање интересовања. Пошто је деци важно да се њихово ангажовање примети, библиотекар би требало да их похвали и подржи, као и да разуме потребе, проблеме и жеље ученика, а и да усклади њихово понашање. Ако успе у библиотеци да обезбеди опуштenu климу, ученици ће га без устручавања питати за савет. При том, његови одговори би требало да буду јасни, али и да их оспособи да сами откривају чињенице, уместо да им даје готове информације. Пожељно би било да библиотекар има добра комуникативна својства да би могао са ученицима да успостави добар педагошки однос.

Библиотекари би требало да буду спремни да одговоре на захтеве деце који се тичу задовољавања њихових интересовања, као и да омогуће деци да се у библиотеци осећају заштићено и сигурно, и да осећају да су поштована као личности.

На коришћење библиотечке грађе, развијање љубави према читању и развијање способности за независним стицањем знања самосталним прикупљањем информација, утиче више чинилаца, али највећи утицај има библиотекар. Да би испунио овако важан задатак, библиотекар би требало да има способност да се приближи ученицима, да подстиче оригиналност и креативност, подржава самопоуздање и поверење у личне способности. Свакако да одговарајућа и модерна средства која су у складу са дечјим способностима, знањима и манипулативним вештинама, библиотекару знатно олакшавају реализацију овог задатка.

Abstract

This text deals with ways to motivate pupils, with means and activities that have an affect on development of interest to use the school library as a source of information, developing and nurturing the love for books.

Keywords:

school library, motivation, interest, pupils, librarian

ЛИТЕРАТУРА

1. IFLA/UNESCO манифест за школске библиотеке. http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1283 (преузето 27. 9. 2009).
2. Грандић, Радован. *Основи педагогије*. Нови Сад: КриМел, 1999.
3. Дејић, Мирко. *Методика наставе математике*. Јагодина: Учитељски факултет, 2003.
4. Жлебник, Леон. *Психологија деце и младих*. Београд: Делта – прес, 1972.
5. Ковачевић, Мирјана. *Деца воле*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства, 2004.
6. Маслов, Абрахам Х. *Мотивација и личности*. Београд: Нолит, 1982.
7. Радовић, Слободан. *Школска библиотека у настави*. Горњи Милановац: Дечје новине, 1982.
8. Рот, Никола. *Општа психологија*. Београд: Зунс, 1981.
9. *Савремена школска библиотека*. Зборник предавања одржаних 10. и 11. новембра 2007. на Филолошком факултету у Београду. Уредник Александра Вранеш. Београд: Библиотекарско друштво Србије, 2007.
10. Смиљанић, Вера. *Дечја психологија*. Београд: Зунс, 1985.
11. Малешевић, Наташа. „Неопходан правилник о раду“. *Панчевачко читалиште* VI, 10, (2007): 60.